

KELEBEK KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE KILAVUZU

Kelebek Kaçakçılığı Durumunda Başvurulacak İhbar Numaraları

Kelebek kaçakçılığının söz konusu olduğu durumlarda aranacak birimlerin güncel ihbar hatları aşağıda verilmiştir. İhbar ederken olayla ilgili her tür bilgi ve detayın verilmesi büyük önem taşır. Ülkemizin doğasının korunması için kaçakçıların ihbar edilmesi bir vatandaşlık görevidir.

Doğadan Kelebek toplayan birini gördüğünüzde lütfen ilinizdeki İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'ne haber veriniz. (Bkz. İLÇOM telefon Listesi)

İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'ne ulaşamıyorsanız jandarma ihbar 156 ya da emniyet ihbar 155 hattını arayınız.

Kelebek toplayıcılarının gümrükte yakalanabileceğini düşünüyorsanız Gümrük Muhafaza 136 ihbar hattını arayınız.

Her türlü bilgi için TC Çevre ve Orman Bakanlığı Korunan Türler Şube Müdürlüğü 0 312 207 50 00.

Avrupa Kelebeklerini Koruma Örgütü Türkiye temsilcisi olan Doğa Koruma Merkezi, kelebeklerin korunması ve ülke mirasının önemli bir parçası olarak kalmasını amaçlamaktadır.

DKM, devlet kurumları ve diğer kuruluşlarla ortak zeminde, etkin doğa koruma için ulusal kapasite artırımı, sistematik verilerin toplanması ve kapsamlı analizlerle değerlendirilmesi gibi çalışmalarla, sürdürülebilir kaynak kullanımı ve doğa koruma eylem planlarının oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

İLÇOM TELEFON LİSTESİ

KELEBEK KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE KILAVUZU

Referans göstermek için: Ambarlı, D. ve Bursalı Karakaş, Ö. 2011.
Kelebek Kaçakçılığı ile Mücadele Kılavuzu. Doğa Koruma Merkezi. Ankara

©Doğa Koruma Merkezi, Nisan 2011, Ankara

Hazırlayan: Doğa Koruma Merkezi

Yazarlar: Didem AMBARLI, Övgü BURSALI KARAKAŞ

Tasarım: Güngör GENÇ

Katkıda Bulunanlar: Hilary WELCH, Deniz ÖZÜT

Bu kitapçık "Türkiye'de Kelebek Kaçakçılığını Önlemek için Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalar hakkında Farkındalık Yaratma Projesi" kapsamında Doğa Koruma Merkezi (DKM) tarafından hazırlanmıştır. Çalışma; Ankara'daki Hollanda Büyükelçiliği'nin MATRA-KAP fonu ve Hollanda Ekonomi, Tarım ve İnovasyon Bakanlığı'nın BBI-MATRA fonunun finansal desteği ile gerçekleştirilmiştir. Büyükelçilik ya da Bakanlık kitapçığın içeriğinden sorumlu değildir.

Kitapçığın hazırlanmasında pek çok kurum ve kişinin görüşüne başvurulmuştur. Kitapçık içinde yer alan her türlü bilgi ve ifadeden Doğa Koruma Merkezi sorumludur.

Kitapçıkta kullanılan kelebek isimleri "Baytaş, A. 2008. Türkiye'nin Kelebekleri. İstanbul: NTV Yayınları" kaynağından alınmıştır. Türkiye'nin nesli tehlike altındaki kelebekleri ile ilgili bilgiler ise "Karaçetin, E. ve Welch, H.J. 2011. Türkiye'deki Kelebeklerin Kırmızı Kitabı. Ankara: Doğa Koruma Merkezi" kitabından alınmıştır.

Baskı: ÖNCÜ BASIMEVİ - Tel: 0312 384 31 20

Adana	(322) 4590075	İzmir	(232) 3695055
Adıyaman	(416) 2164008	Kahramanmaraş	(344) 2342099
Afyonkarahisar	(272) 2135351	Karabük	(370) 412 48 05
Ağrı	(472) 215 7372	Karaman	(338) 214 93 88
Aksaray	(382) 213 50 20	Kars	(474) 212 5800
Amasya	(358) 218 49 72	Kastamonu	(366) 2125262
Ankara	(312) 384 73 25	Kayseri	(352) 222 11 04
Antalya	(242) 321 80 06	Kırıkkale	(318) 234 13 00
Ardahan	(478) 2112600	Kırklareli	(288) 2125335
Artvin	(466) 2121445	Kırşehir	(272) 213 53 51
Aydın	(256) 2145144	Kilis	(348) 8140254
Balıkesir	(266) 261 6283	Kocaeli	(262) 3116975
Bartın	(378) 228 5003	Konya	(332) 322 68 72
Batman	(488) 213 30 83	Kütahya	(274)216 27 52
Bayburt	(458) 2132294	Malatya	(422) 371 20 71
Bilecik	(228) 212 5606	Manisa	(236) 2371061
Bingöl	(426) 213 4468	Mardin	(482) 2137561
Bitlis	(434) 226 9195	Mersin	(324) 3570820
Bolu	(374) 215 36 13	Muğla	(252) 2230306
Burdur	(248) 233 31 43	Muş	(436) 212 18 30
Bursa	(224) 241 72 00	Nevşehir	(384) 212 9919
Çanakkale	(506) 361 00 25	Niğde	(388) 2320900
Çankırı	(376) 2138855	Ordu	(452) 2370227
Çorum	(364) 224 34 31	Osmaniye	(328) 8258826
Denizli	(258) 2656288	Rize	(464) 2145547
Diyarbakır	(412) 251 23 05	Sakarya	(264) 275 04 74
Düzce	(380) 5142411	Samsun	(362) 435 34 86
Edirne	(284) 223 7491	Siirt	(484) 223 2482
Elazığ	(424) 2410785	Sinop	(368) 2602377
Erzincan	(446) 223 7308	Sivas	(346) 221 13 74
Erzurum	(442) 233 68 22	Şanlıurfa	(414) 347 93 29
Eskişehir	(222) 3358898	Şırnak	(486) 518 11 12
Gaziantep	(342) 220 34 07	Tekirdağ	(282) 263 68 77
Giresun	(454) 215 31 17	Tokat	(356) 228 49 94
Gümüşhane	(456) 2132207	Trabzon	(462) 230 89 52
Hakkâri	(438) 211 0780	Tunceli	(428) 2125206
Hatay	(326) 213 77 43	Uşak	(276) 227 25 35
İğdir	(476) 227 64 13	Van	(432) 222 02 20
Isparta	(246) 228 74 63	Yalova	(226) 813 5976
İstanbul	(212) 262 57 56	Yozgat	(354) 2171853
		Zonguldak	(372) 253 97 42

KELEBEK KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE KILAVUZU

DOĞA KORUMA MERKEZİ
NATURE CONSERVATION CENTRE

SUNUŞ

Maviler

(Fotoğraf: Hilary & Geoff
Welch)

Türkiye sahip olduğu zengin flora ve fauna çeşitliliği ile son yıllarda ticari amaçla doğadan canlı toplayan kaçakçıların dikkatini çekmektedir. Bu durum özellikle nadir kelebeklerin toplanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelebek kaçakçılığı olaylarının özellikle kelebekler açısından zengin Artvin ve Erzurum gibi illerimizde artması nedeniyle bunu önlemeye yönelik bir çalışma yapma ihtiyacı doğmuştur.

“Türkiye’de kelebek kaçakçılığını önlemek için yasal düzenlemeler ve uygulamalar hakkında farkındalık yaratma projesi” ile kaçakçılığın caydırıcı ve önleyici yaptırımlarla engellenmesi konusunda bilgi ve farkındalık boşluklarının doldurulması için bir pilot çalışma hedeflenmiştir. Bu şekilde Türkiye’nin kelebek çeşitliliğinin korunmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Kaçakçılığın yoğun bir şekilde yaşandığı Artvin ve Erzurum illerinde kelebeklerin kaçakçılıktan korunması amacıyla mevcut yasal düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması için yetkili, görevli birimlerin farkındalığının arttırılması ve yöre halkının koruma çalışmalarına aktif katılımı hedefler arasındadır.

Proje kapsamında ilgili mevzuat incelenmiş, ilgili kurumların merkezi ve yerel teşkilatları ile birlikte kaçakçılık ile mücadele yolları ve sorunlar irdelenmiş, çözüm önerileri geliştirilmiştir. Mevzuat ve kurumlararası/kurum içi görev paylaşımı konusundaki öneriler her kurumun ilgisine sunulmuştur. Bunun yanında mevcut düzenlemeler içinde nasıl hareket edileceği bu kitapçıkta yer almaktadır.

Bu çalışmaların, kelebek çeşitliliğimizin tanınması ve korunmasına, yasadışı bir şekilde doğadan toplanmasının önlenmesine ve bu konuda duyarlılığın artırılmasına katkı sağlamasını temenni etmekteyiz.

İnsan etkisiyle ciddi bir yok olma tehdidi altında olan doğal yaşamı korumak ve kurtarmak, yine insanın gayretleri ve çalışmalarıyla olacaktır.

Tavus kelebeği
(Fotoğraf: Hakan Yıldırım)

Kızıl zıpzıp
(Fotoğraf: Hakan Yıldırım)

Karamurat
(Fotoğraf: Hakan Yıldırım)

KİTAPÇIĞIN AMACI VE KULLANIMI

Elinizdeki kitapçık kelebek kaçakçılığının önlenmesi konusunda ilgili kurumların görüşleri alınarak oluşturulmuş olup, kelebek kaçakçılığı gerçeğini vurgulamaktadır.

Kitapçığın temel işlevi, sahada karşılaşılan kelebek kaçakçılığı olaylarında ne tür bir prosedürün izleneceğini göstermektir.

Kaçakçılık ile karşılaşılan yöre halkının nasıl hareket etmesi gerektiği hakkında yol gösterir. Bunun yanında konuya dahil olabilecek her kurumun temsilcisinin görev ve yetkilerini ortaya koyar, kurumlararası işbirliğinin gerekli olduğu noktaları gösterir.

Verilen bilgiler kelebek kaçakçılığı üstünde yoğunlaşmaktadır.

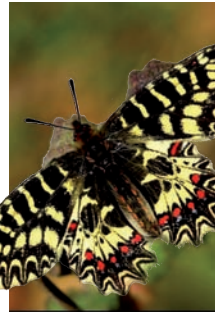
Fakat yasal prosedür tüm hayvan türleri, bitki ve bitki parçaları kaçakçılığı için de uygulanabilir.

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı bitki ve hayvan türlerinin kaçakçılığını önlemek konusunda mevzuat çalışmaları ve eğitimler yapmaktadır. Bu kapsamda yeni bir mevzuat çalışması sürmektedir. Yeni mevzuatın önümüzdeki yıllarda yürürlüğe girmesi ile uygulamalarda değişiklikler olabileceği de unutulmamalıdır.

Orman bakır kelebeği
(Fotoğraf: Süleyman Ekşioğlu)

Güneyli fisto
(Fotoğraf: Hakan Yıldırım)

Apollo
(Fotoğraf: Didem Ambarlı)

1. BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN KELEBEK ÇEŞİTLİLİĞİ

Yalancı Apollo
(Fotoğraf: Fatih Köleli)

Kelebekler, hayvanlar aleminde "böcekler" sınıfından bir ailedir. Omurgasız canlılar olan kelebeklerin pullardan oluşan 4 adet kanadı, 3 kısımlı gövdesi, ucu topuzlu antenleri ve nektar emmekte kullandıkları boruları vardır.

Türkiye bünyesinde 45'i ülkemize özgü (endemik) olmak üzere 380 kelebek türünü barındırmaktadır. Avrupa'nın kelebek açısından en zengin ülkesidir.

Kop Dağı

Anadolu coğrafyasının sahip olduğu iklimsel özellikleri sayesinde oluşan inanılmaz çeşitlilikteki bitki örtüsü, kelebekler için ideal besin bitkilerini ve nektar kaynaklarını barındırır.

(Fotoğraf: Evrim
Karaçetin)

Türkiye, Avrupa genelinde değerli pekçok önemli kelebek alanına sahiptir. Erzurum Palandöken Dağı, Bayburt Kop Dağı, Rize Ovit Dağı, Antalya Dimçay Vadisi ve Malatya Yeşilyurt bunlardan birkaçıdır. Bu alanlarda nadir ya da ülkemize özgü onlarca farklı kelebek türünü birarada görmek mümkündür.

Kop Dağı, kelebekler açısından Avrupa'nın en zengin alanlarından biridir. Türkiye'nin kelebeklerinin üçte birine ev sahipliği yapar. Bunların bir kısmı nadir ve sadece ülkemizde yaşayan türlerdir. 46'sı koruma önceliklidir. Önemli kelebek türlerinin büyük bir bölümü biçilen çayırlarda yaşar. Bu kelebeklerin varlığını sürdürmesi için bölgede geleneksel tarım ve ot biçme faaliyetlerinin sürmesi önemlidir.

Harem Güzelesmeri "Tehdite Yakın (NT)" kategorisindeki türlerden biridir. Ülkemizde az sayıda alanda gözlenebilir. Bunlardan biri de Kop Dağı'dır.

(Fotoğraf: Tamer Arda)

(Fotoğraf: Evrim Karaçetin)

Kelebek zenginliği açısından öne çıkan bölgelerimiz Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgeleridir.

Buralardaki çiçekli çayırlar ve doğal alanlardan akan derelerin kenarları yaz aylarında yüzlerce kelebeğin bir arada görülebileceği yerlerdir. Türkiye ve Avrupa'dan kelebekseverler her yıl bu alanlarda gözlem yapmaktadırlar.

Kelebeklerle ilgilenen, kelebek fotoğrafları çeken ve bu canlıları daha yakından tanımak isteyen Türk kelebek gözlemcilerinin sayısı da her geçen yıl artmaktadır.

Türkiye, kelebekler üzerine bilimsel araştırma yapanların ve kelebek gözlemcilerinin tercih ettiği ülkeler içinde ilk sıralarda yer almaktadır.

Kelebek gözlemcileri
Kayseri'de gözlem
yaparken.

(Fotoğraf: Hilary &
Geoff Welch)

KELEBEKLERİ KORUMANIN ÖNEMİ VE KELEBEK VARLIĞINI TEHDİT EDEN UNSURLAR

Arıkışunun gagasında diken kelebeği.

(Fotoğraf: Mustafa Sözen)

Kelebekler, güzel renkleri ve narin yapılarıyla doğaya renk katmanın yanında önemli işlevlere de sahiptirler. Kelebekler çiçeklerin tozlaşmasını sağlayarak doğal döngünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Doğada yaşayan örümcek, kuş vb. pek çok canlıya da önemli besin kaynağıdır.

Doğada meydana gelen çevresel değişimlere hızlı tepkiler vererek, bu değişimlerin yıkıcı etkilerine karşı insanları önceden haberdar eden gösterge canlılardır. Son yıllarda etkisi daha çok hissedilen küresel iklim değişikliği hakkında bizlere ipuçları vermektedir. Kelebekleri izlemek, doğayı yakından tanıyıp, doğanın kelebeklerin ağzından bizlere neler söylediğini yakalayabilmek için iyi bir fırsattır.

Ülkemize özgü ve nesli tehlike altında kelebek türlerimizden biri de Mezopotamya Çokgözlüsü'dür.

(Fotoğraf: Süleyman Ekşioğlu)

Merhaba çokgözlüsü'nün nesli tehlike altındadır. Tür üstündeki en önemli tehdit, Çoruh Vadisi boyunca yapılacak HES'lerin olumsuz etkileridir.

(Fotoğraf: Evrim Karaçetin)

Mezopotamya Çogözlüsü'nün Malatya'daki yaşam alanlarının çoğu tarla açma ve baraj yapımı ile yok olmuştur.

(Fotoğraf: Didem Ambarlı)

Ne yazık ki kelebekler insanlardan kaynaklanan pek çok tehditle karşı karşıyadır. Bunlardan en yıkıcı olanı yaşam alanlarının bozulmasıdır. Doğal alanların konut ve diğer yapılaşmalar ile bozulması, kelebekler açısından zengin alanlarda çevresel etkisi doğru değerlendirilmemiş madencilik ve HES çalışmaları ile küresel iklim değişikliği kelebek alanlarını geri dönüşsüz şekilde yok etmektedir. Bunların yanında ticari amaçla doğadan kelebek toplama da belli alanlarda yaşayan nadir kelebeklerin popülasyonlarına ciddi zararlar verebilmektedir. Bir kelebek toplayıcısının bir alanda birkaç gün üst üste yoğun bir şekilde kelebek toplaması nadir kelebeklerin nüfusunu oldukça düşürebilir.

Doğu Karadeniz'e özgü kelebeklerimizden nesli tehlike altındaki Torul Çokgözlü kelebeğinin keşfedildiği Demirkaynak Köyü'ndeki doğal alanlar altın madenciliği ile bozulmuş durumda.

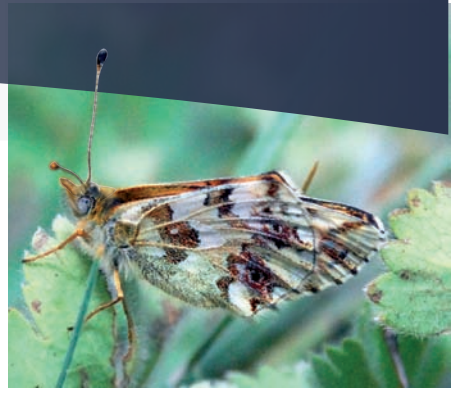
(Fotoğraf: Hilary & Geoff Welch)

(Fotoğraf: Ayşe Turak)

Balkan Menekşe kelebeği, ülkemizde sadece Palandöken Dağı'nda yaşıyan bir kelebektir. Nesli "Kritik" derecede tehlike altındadır. Palandöken Dağı'nda kelebek toplayıcılarından zarar gördüğü düşünölmektedir.

(Fotoğraf: Didem Ambarlı)

Chris van Swaay ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada¹ Avrupa'da yaşıyan nesli tehlike altındaki kelekleri ve yaşıam alanlarını tehdit eden unsurlar değerlendirilmiştir. Buna göre kelekleri tehdit eden unsurlar en fazla etkisi olanlardan en aza doğru şöyle sıralanmaktadır:

- Yoğun tarım faaliyetlerindeki gelişim
- Yaşıam alanlarının parçalanması
- Yapılaşıma (yol, bina vb.)
- Kimyasal kirlilik (tarım zararlılarına yönelik ilaçlar vb.)
- Doğal bitki örtüsü orman ya da çalılık olmayan alanların ağaçlandırılması
- Rekreasyonel faaliyetlerden kaynaklanan rahatsızlıklar
- Geleneksel tarımsal faaliyetlerin durması
- Keleklerin doğadan toplanması (toplama ya da öldürme)
- Çalılıkların kesilmesi
- Çalılık/ormanlık alanların biyolojik çeşitlilik gözetilmeden yönetilmesi
- İklim değişikliği
- Kentsel/kıyusal yapılaşma
- Kurutma çalışmaları

¹Biotope use and trends of European butterflies, Journal of Insect Conservation 2006,10:189-209.

2. BÖLÜM: KELEBEK KAÇAKÇILIĞI

Anadolu Beyazı
(Fotoğraf: Onat Başbay)

Kanunlarımıza göre özel izinli bilimsel faaliyetler dışında doğadan kelebek toplamak, tür ayrımı gözetmeksizin kesinlikle yasaktır!

Ticari amaçlarla doğadan kelebek toplayan ve bu kelebekleri yurtdışına kaçırarak, koleksiyon yapanlara satan kişiler vardır.

Bu kaçakçılar topladıkları kelebekleri kuru örnekler şeklinde saklamakta ve internet ortamında "kelebek örneklerinin takası" adı altında satmaktadırlar. Satılan kelebek ne kadar nadir ise fiyatı da o derece yüksek olmaktadır.

Kelebek kaçakçılığı dünya çapında büyük bir yasadışı pazardır.

Hobi ya da ticari amaçlarla toplama yapmak kesinlikle söz konusu olamaz. Bilimsel araştırma amaçlı doğadan kelebek toplamak için ise Çevre ve Orman Bakanlığı'nın öngördüğü izinleri almak şarttır. Dolayısıyla doğadan kelebek toplayan ve bu konuda yetkili makamlardan izin almayan herkes kanuna aykırı hareket etmektedir.

(<http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP/AnaSayfa/izinler.aspx?sflang=tr>).

Herhangi bir kişi T.C. vatandaşı olsun ya da olmasın bu kurallara tabiidir. Yabancı ülke vatandaşlarının "Doğadan kelebek toplamanın yasak olduğundan haberim yoktu" ifadelerinin yasal olarak hiçbir koruyuculuğu yoktur.

Çünkü kanunu bilmemek bir mazeret değildir. Kaldı ki çoğu ülkede benzer düzenlemeler ve yasaklar mevcuttur.

Bu şahıslar genellikle kelebek yoğunluğunun çok olduğu yaz aylarında iş başındadırlar. Kelebeklerin çok olduğu alanlara giderler. Çoğunlukla bir bölgede birkaç gün vakit geçirirler. Atrap (kelebek yakalama ağı) yardımı ile her gün çok miktarda kelebek yakalarlar. Bu kelebekleri canlı şekilde önce küçük zarflara, zarfları da yanlarında ya da bellerinde taşıdıkları küçük çantalara koyarlar. Her akşam kaldıkları yere gelince kelebekleri öldürme şişesinde kimyasallar kullanarak öldürürler. Kelebekleri bozulmadan saklamak için çekmece gibi tablalara iğnelerler. Her gün bu işlemleri yaparak bir alandan yüzlerce hatta binlerce kelebek toplayabilirler.

Ülkemiz zengin kelebek varlığı ile kelebek kaçakçılarının da odak noktasıdır. Son yıllarda Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'de bu tür kaçakçılık olaylarında artış gözlenmiştir.

(Fotoğraf: Hilary & Geoff Welch)

Bir kelebek toplayıcısını arazide tanımak için yanındaki eşyalara bakmak gerekir. Yanlarında buldukları muhtemel ekipmanlar:

- Kelebeği yakalamak için atrap (kelebek ağı)
- Kelebeğin içine konduğu küçük zarflar
- Kelebeklerin konduğu bel çantaları, ufak çantalar, torbalar
- Kelebek öldürme şişeleri ve öldürmede kullanılan kimyasallar

Kaçakçıların kelebekleri yanlarında uzun süre taşımamak ve gümrükte örneklerle yakalanma riskini almamak için kimi zaman posta ve kargo yolunu kullandıkları görülmektedir. Kaçakçılar kargo firmalarının yerel ofislerini kullanarak topladıkları kelebekleri, kargo ile yurtdışına gönderirler.

Şüheleendiğiniz kişi atrapını sürekli sallayıp kelebekler yakalayıp bunları şişelere, zarflara, torba ya da çantaya koyuyorsa bu kişi muhtemelen bir kelebek toplayıcısıdır.

Bu durumda bu kişinin izin ile bilimsel amaçla kelebek toplayan bir uzman mı yoksa yasadışı şekilde kelebek toplayıp yurtdışına kaçıran bir kaçıkcı mı olduğunun belirlenmesi gerekir. Bunu da ancak yetkili kolluk kuvveti ya da Çevre ve Orman Bakanlığı personeli yapabilir.

Toplayıcılar ile gözlemciler birbirine karıştırılmamalıdır.

Fotoğraf makinesi ve dürbün ile kelebek gözlemleyen pek çok doğasever vardır. Bu kişiler kelebekler ile temasta bulunmazlar. Belli bir mesafeden gözlemler ya da fotoğraf çekerler.

Tanımlaması zor türler gözlenirken, daha detaylı incelemeler gerektiğinde gözlemciler de atrap kullanır. Bu durumda kelebekler özel bir teknik ile zarar verilmeden yakalanır. Canlı bir şekilde özel inceleme kutusuna konur. Gözlemci tarafından incelenip, fotoğraflanıp daha sonra canlı bir şekilde doğaya salınır. Gözlemcilerin yanında ölü kelebek, zarf ya da öldürme şişeleri bulunmaz. Kelebekleri öldürmediklerinden gözlemcilerin kelebeklere bir zararları dokunmaz, aksine doğa ve kelebek sevgisini yayarlar.

(Fotoğraf: Hilary & Geoff Welch)

(Fotoğraf: Hilary & Geoff Welch)

2009 yılında Palandöken dağında kelebek toplayan kaçıkcılar (Fotoğraf: Hilary & Geoff Welch)

3. BÖLÜM: KORUMA MEVZUATI

(Fotoğraf: Hilary & Geoff Welch)

Türkiye sahip olduğu bu doğal kelebek zenginliğini korumak ve tanıtmak için özel bir sorumluluk taşımaktadır. Ulusal mevzuatı ve tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan hakları ve yükümlülükleri gereği bu mirası koruması gerekmektedir. Kelebekleri de kapsayan koruma ve tür kaçakçılığı ile ilgili temel yasa ve düzenlemelerle, tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmeler şunlardır:

Bu kapsamlı mevzuat içinde Çevre Kanunu ve Kabahatler Kanunu kaçakçıların yakalanması ve cezalandırılması için etkin kullanılan yasalardır. Sadece bu iki kanun dayanak gösterilerek bile yasal prosedür uygulanabilir.

- Çevre Kanunu
- Kabahatler Kanunu
- Milli Parklar Kanunu
- Orman Kanunu
- Kara Avcılığı Kanunu
- Gümrük Kanunu
- Hayvan Gen Kaynaklarının Korunması Hakkında Yönetmelik
- Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) (yürürlük tarihi:20.06.1996 sy.RG)
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (27.12.1996 sy RG) (Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanılmasına ilişkin bir sözleşmedir.)
- Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (BERN Sözleşmesi, 20.02.1984 sy RG)
- Yabani Hayvan ve Flora ve Bunların Doğal Habitatlarının Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Habitat Direktifi (92/43/EEC)

KAÇAKÇILARIN CEZALANDIRILMASI

Kelebek kaçakçılığı, Çevre Kanunu'nun 9. ve 20. maddeleri kapsamında idarî para cezası uygulanmasını gerektiren bir kabahattir. Kabahatler karşılığında öngörülen idari yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerlidir. Kabahat, kişinin icrai veya ihmali davranışı gerçekleştiği zaman işlenmiş sayılır.

Kelebek kaçakçılığı söz konusu olduğunda ilgili maddelerde aşağıda belirtilen ifadelere dayanılarak cezaî işlem yapılır:

ÇEVRE KANUNU

İlgili internet sitesi: <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/631.html>

m.9/a (Değişik: 26/4/2006 – 5491/6 md.)

Doğal çevreyi oluşturan biyolojik çeşitlilik ile bu çeşitliliği barındıran ekosistemin korunması esastır. Biyolojik çeşitliliği koruma ve kullanım esasları, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili diğer kuruluşların görüşleri alınarak belirlenir.

m.9/f

Biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından nesli tehdit veya tehlike altında olanlar ile nadir bitki ve hayvan türlerinin korunması esas olup, mevzuata aykırı biçimde ticarete konu edilmeleri yasaktır.

m.20/k (Değişik: 26/4/2006 – 5491/14 md.)

Bu Kanunun 9 uncu maddesinin

(a) bendinde belirtilen hususlara aykırı olarak biyolojik çeşitliliği tahrip edenlere,

(f) bendinde belirlenen esaslara ve yasaklamalara aykırı davranışlara 20.000 Türk Lirası, idarî para cezası verilir. (2011 yılı itibariyle)

Yasada yer alan idarî para cezasının değerinin her yıl güncellendiği unutulmamalıdır.

İdari cezalarda yetki Çevre Kanunu Madde 24'te belirtilmiştir:

Madde 24 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/16 md.)

Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Bakanlığa aittir.

Bu yetki, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından da kullanılır.

Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararları Bakanlık merkez teşkilâtında genel müdürler, taşra teşkilâtında il çevre ve orman müdürlerince verilir.

Görülmektedir ki mevcut Çevre Kanunu doğada bulunan her canlının ekosistemin bir parçası olduğunu kabul etmiştir, biyolojik çeşitliliğin korunmasını esas olarak özellikle yasadışı biçimde ticarete konu edilmelerini açıkça yasaklamıştır.

İdari Yaptırım Kararı Verme Yetkisi

İdari Yaptırım Kararı Verme Yetkisi Kabahatler Kanunu m.22	Cumhuriyet Savcısının Karar Verme Yetkisi Kabahatler Kanunu m.23	Mahkemenin Karar Verme Yetkisi Kabahatler Kanunu m.24
<p>- Kabahat dolayısıyla idari yaptırım kararı vermeye ilgili kanunda açıkça gösterilen idari kurul, makam veya kamu görevlileri yetkilidir.</p> <p>- Kanunda açık hüküm bulunmayan hallerde ilgili kamu kurum veya kuruluşunun en üst amiri yetkilidir.</p> <p>- İdari kurul, makam veya kamu görevlileri, ancak ilgili kamu kurum veya kuruluşunun görev alanına giren yerlerde işlenen kabahatler dolayısıyla idari yaptırım kararı vermeye yetkilidir.</p> <p>(5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu'nun yer bakımından yetki kuralları kabahatler açısından da geçerlidir.)</p>	<p>- Cumhuriyet Savcısı, Kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde bir kabahat dolayısıyla idari yaptırım kararı vermeye yetkilidir.</p> <p>- Bir suç dolayısıyla başlatılan soruşturma kapsamında bir kabahatin işlendiğini öğrenmesi halinde Cumhuriyet Savcısı durumu ilgili kamu kurum ve kuruluşuna bildirebileceği gibi, kendisi de idari yaptırım kararı verebilir.</p> <p>- Soruşturma konusu fiilin kabahat oluşturduğunun anlaşılması halinde Cumhuriyet Savcısı bu nedenle idari yaptırım kararı verir. Ancak, bunun için ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından idari yaptırım kararı verilmemiş olması gerekir.</p>	<p>- Kovaştırma konusu fiilin kabahat oluşturduğunun anlaşılması halinde mahkeme tarafından idari yaptırım kararı verilir.</p>

Kısaca özetlersek: Kelebek toplayıcılığına ilişkin bir kabahat söz konusu olduğunda idari yaptırım karar verme yetkisi taşrada İl Çevre ve Orman Müdürleri'nindir. Ayrıca Cumhuriyet Savcısı'nın da karar verme yetkisi vardır. Olayın mahkemeye intikal etmesi ve kabahat olduğunun anlaşılması durumunda mahkeme de karar verme yetkisine sahiptir.

KAÇAKÇILIĞI ÖNLEMeye YÖNELİK ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Canlıların doğal ortamlarından alınarak ticaretinin yapılmasını önlemek için uluslararası toplum tarafından 1975 yılında CITES olarak bilinen “**Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme**” hazırlanmıştır.

Bugün 175 üyesi olan CITES’in temel hedefi taraf ülkelerde tehlike altında bulunan ve anlaşma kapsamında olan hayvan türlerinin ticari ithalinin yasaklanmasını, anlaşma kapsamı liste dışında kalan ancak tehlike olasılığı altında bulunan türlerin ticari ithalatının gözetim altında tutulmasını sağlamaktır. Türkiye tarafından 27.09.1994 tarihli ve 4041 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan bu sözleşme, 27.04.1996 tarihli ve 96/8125 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 20.06.1996 tarih ve 22672 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’nin kelebekleri, tür ayrımı olmaksızın Çevre Kanunu ile korunmaktadır. CITES’in kelebek korunmasında getirdiği kolaylık, kaçakçıların uluslararası boyutta izlenip yakalanabilmesini sağlamasıdır. Unutulmamalıdır ki bir türün ticaretinin yapılabilmesi için bu ticareti yapan kişilerin elinde mutlaka geçerli bir CITES Belgesi olması gerekir.

CITES Belgesi olmaksızın veya sahte ve geçersiz CITES Belgesi ile herhangi bir türe ait örneğin ihracı, ithali, ithal edilmiş örneğin ihracı ya da denizden girişinin yapılması yasaktır.

Bu nedenle örneğin gümrük kapılarından bir tür örneğinin çıkarılması söz konusu ise ve gerekli CITES belgesi yoksa kişi suç işlemektedir.

50'den fazla kelebeğin bulunduğu *Agrodietus* kelebeklerinin hepsi birbirine benzer, çoğunun nesli tehlike altındadır ve ne yazık ki toplayıcıların bir numaralı hedefidir. (Fotoğraf: Süleyman Ekşioğlu)

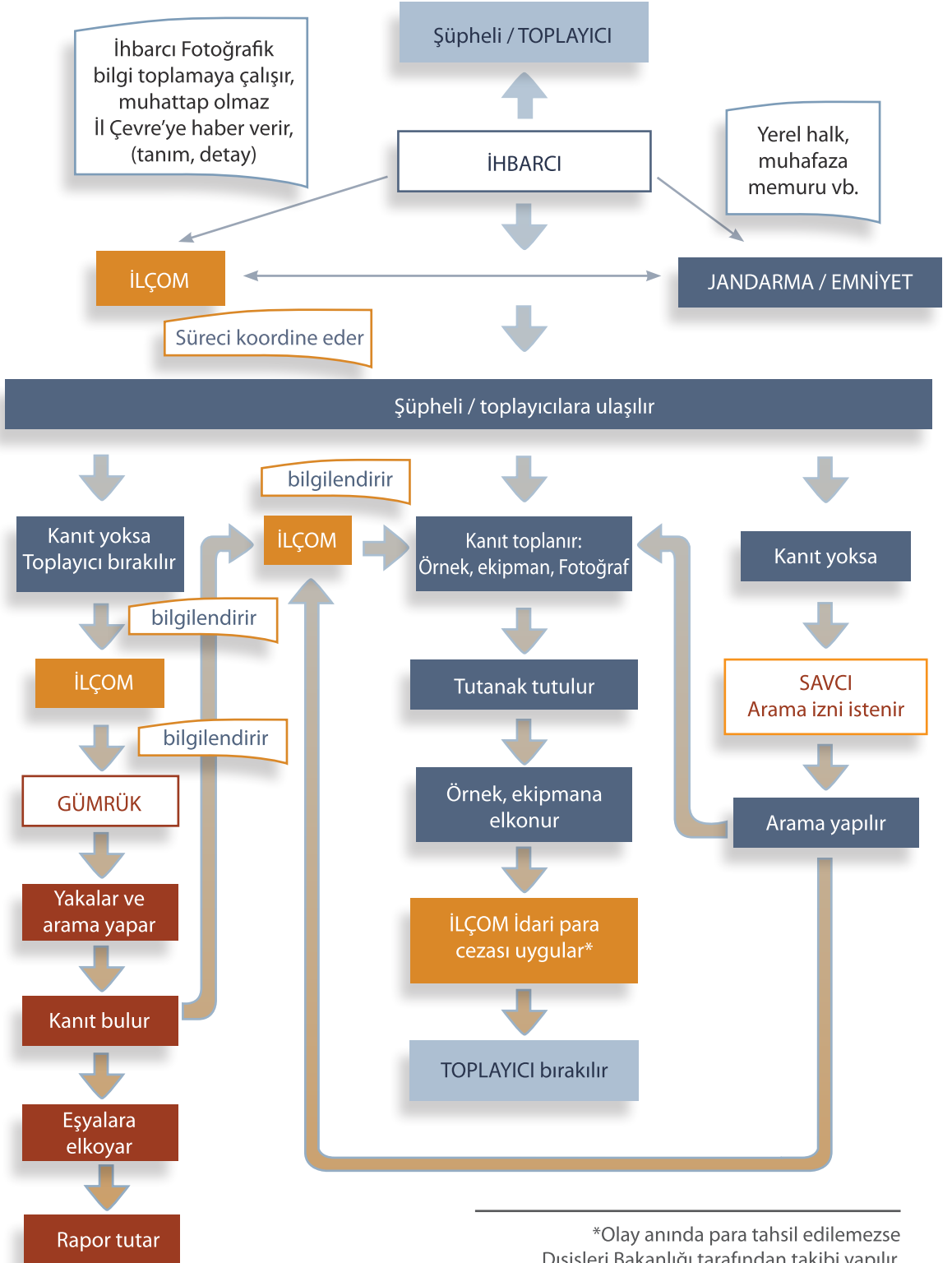
KELEBEK KAÇAKÇILIĞI SÖZ KONUSU OLDUĞUNDA YETKİLİLERE VE HALKA DÜŞEN GÖREVLER

Kelebek kaçakçılığının azalması için cezai yaptırımların sıkı bir şekilde uygulanması şarttır. Bu şekilde kaçakçılara uygulanacak para cezaları caydırıcı olacak ve Türkiye'de kaçakçılığın cezasının ağır olduğu ve kaçakçılara göz açtırılmadığı bir ortam yaratılarak kaçakçılığın azalması sağlanabilecektir.

Kaçakçılık durumunda ceza uygulanabilmesi için konu ile ilgili pek çok kuruma ve yerel halka görev düşmektedir. İlgili tüm kesimin işbirliği ve koordinasyon ile hareket etmesi ile kaçakçılığın önüne geçilmesi mümkün olabilir.

Kelebek kaçakçılığı konusunda hareket etme yetkisi ve görevi olan pek çok kurum ve kuruluş vardır. Bir kaçakçılık durumunda kaçakçıların etkili bir şekilde cezalandırılması için bu kurumların birlikte hareket etmesi gerekir. Bununla ilgili iş bölümü tabloda verilmiştir.

Herhangi bir ihbar söz konusu olduğunda bu bilgi telefon ile İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'ne (İLÇOM) ulaştırılır. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün desteği ve İLÇOM'daki yetkili personelin koordinasyonu ile ilgili kurumlar hareket eder. Toplayıcıların yakalanması için jandarma ya da emniyet devreye girebilir. Olay ormanlık alan ya da milli parkta gerçekleşirse bu kurumların yereldeki personeline de görev düşer. Toplayıcıların gümrüklerde yakalanması konusunda ise temel yetkili kurum Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'dür. Cezayı İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Savcı ya da mahkeme kesebilir. Kabahati işleyenlerin cezalandırılması için her kurumun yapabileceği çalışmalar aşağıda detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

KAÇAKÇILIK SÖZ KONUSU OLDUĞUNDA; VATANDAŞLIK GÖREVİ

Şahıslarla kesinlikle bireysel olarak irtibata geçilmemelidir. Şahıslarla konuşmak ve hareketlerinden rahatsızlığı dile getirmek, kaçakçıların jandarma gelmeden kaçmasına ve izini kaybettirmesine neden olmaktadır.

Yerel halk ve doğaseverler bu tür şüpheli şahıslar görüldüğünde vakit kaybetmeden İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'ne, ulaşamıyorsa Jandarmaya ihbarda bulunmalıdır (Bkz. İhbar telefonları). Özellikle pansiyon sahipleri bu konuda azami dikkati göstermelidir.

Jandarmaya şahısların görüldüğü yer, varsa taşıtları ve plakaları bildirilmelidir. Ne yaptıkları ve nereye gittikleri gözlenmelidir.

Kaçakçılara ceza kesilebilmesi için kanıtı ihtiyaç vardır. Şahısların suçu işlerken fotoğraflanması ceza sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle kaçakçıları gören kişinin fotoğraf makinesi varsa kişiyi kelebek toplarken fotoğraflaması yerinde olur.

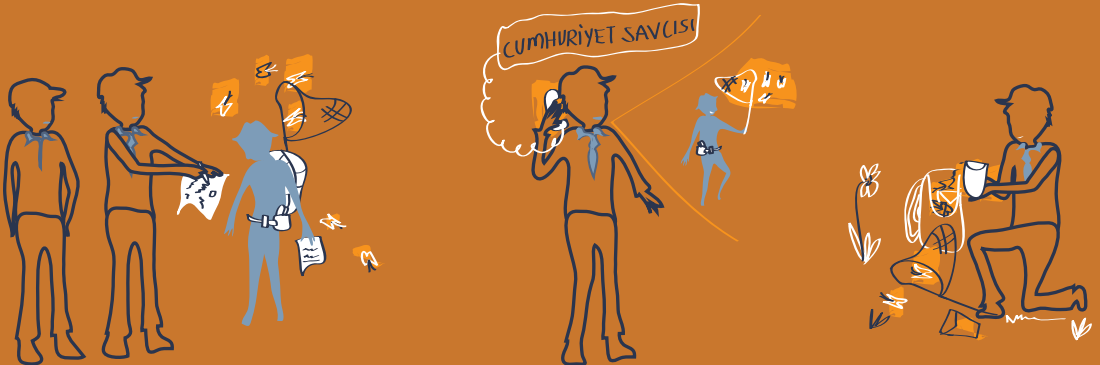

İL ÇEVRE VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ

İl Çevre ve Orman Müdürlükleri (İLÇOM), doğadan kelebek toplanması ve kaçakçılık durumuna müdahale etme ve ceza kesme yetkisine sahiptir. İLÇOM halktan ya da jandarmadan bu yönde bir bilgi aldığı anda, gerekirse jandarma ile koordineli olarak olay yerine intikal eder, şahısların doğadan canlı toplayıp toplamadığına dair bilgi edinir, kanıtlara ulaşmaya çalışır. Tüm süreçte koordinasyon görevini de üstlenir.

- Kelebek toplandığının anlaşılması durumunda İLÇOM cezai yaptırım uygular.
- İLÇOM kabahat ile ilgili yeterli delil olmaması durumunda en yakın cumhuriyet savcısına arama izni için başvurur.
- İzin alındıktan sonra gerekli arama yapılır. Arama sırasında bulunan kelebek ve kelebeklerin toplanması için kullanılan her türlü materyale el konulur. (Kabahatler Kanunu m.18) Tutanak tutulur ve cezai yaptırım uygulanır.

Unutulmamalıdır ki yabancıların "Doğadan kelebek toplamanın yasak olduğundan haberim yoktu" ifadelerinin hiçbir koruyuculuğu yoktur. Çünkü kanunu bilmemek bir mazeret sayılamaz. Pekçok toplayıcı kelebek toplamanın yasak olduğunu bildiği halde bu kabahati işlemekte, cezadan kurtulmak için de bu mazeretin arkasına sığınmaya çalışmaktadır.

Çevre ve Orman Bakanlığı, Türkiye’de doğanın ve biyolojik çeşitliliğin korunması konusunda birincil yetkili kurumdur. Merkez teşkilatı içinde Korunan Türler şubesi kelebek ve diğer türlerin kaçakçılığı ile ilgili birimdir. İl Çevre ve Orman Müdürlüklerinin olaylara müdahale sırasında merkezden desteğe ihtiyacı olursa Korunan Türler şubesi ile iletişime geçebilir.

İl Çevre Orman Müdürlüğü; şahısların kelebek topladığına ilişkin yeterli kanıtı sahipse Çevre Kanunu’na dayanarak Kabahatler Kanunu hükümlerine göre idari para cezası kesmekle yükümlüdür.

İdari para cezasına ilişkin tutanakta;

- a) hakkında idari yaptırım kararı verilen kişinin kimlik ve adresi,
- b) idari yaptırım kararı verilmesini gerektiren kabahat fiili,
- c) bu fiilin işlendiğini ispata yarayacak bütün deliller,
- d) karar tarihi ve kararı veren kamu görevlilerinin kimliği,

açık şekilde yazılır. Tutanakta ayrıca kabahati oluşturan fiil, işlendiği yer ve zaman gösterilerek açıklanır.
(Kabahatler Kanunu m.25) (Bkz. örnek tutanak)

Şahıslar olay yerinde bulunamamışsa, İLÇOM bu ihbarı tüm kolluk birimleriyle ve gümrük kapılarıyla paylaşır, varsa kişilerin pasaport, kimlik ve taşıt bilgileri bildirilir. Böylece ülke dışına çıkma aşamasında yakalanması sağlanacaktır.

Akdeniz melikesi
(Fotoğraf: Fatih Köleli)

JANDARMA

Jandarma ekipleri ihbar alınca kaçak avcılarının takibine düştüğü şekilde kelebek toplayıcıların takibine düşer. İhbar gelir gelmez İl Çevre ve Orman Müdürlüğü bilgilendirir. Olay hakkında bilgi ve Fotoğraflama yolu ile delil toplamaya çalışır.

Jandarma olay yerine intikal edip, şüpheli şahıslara ulaştığında sırasıyla;

- Kimlik tespiti yapar,
- Yürüttükleri faaliyet için gerekli resmi izinlerin alınıp alınmadığının araştırmasını yapar,
- Şahısların doğadan kelebek topladığının anlaşılması durumunda tespit tutanağı tutar ve idari para cezasının kesilmesi için İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nü (İLÇOM) bilgilendirir.

ÖRNEK İDARI YAPTIRIM KARARI TUTANAĞI

T.C.
ARTVİN VALİLİĞİ
İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
İDARİ YAPTIRIM KARARI TUTANAĞI

Karar Tarih ve No : 08/10/2007 – 02

Kabahati İşleyenin

Adı-Soyadı :

Baba Adı :

Doğum tarihi ve Yeri :

Adresi :

Kabahatin İşlendiği tarih ve Saat : 13.07.2007 , 11:00

Kabahatin İşlendiği Yer : Artvin, Yusufeli ilçesi Yaylalar köyü Şeraze
mahallesi Mahlem deresi

Yukarıda kimlik ve adres bilgileri yazılı ' a ;

2872 Sayılı Çevre Kanununun 9 ncu maddesinin a ve f bendine muhalefetinden dolayı ; hakkında aynı kanunun 20 nci maddesi k bendinde belirtilen Ceza Maddeleri gereğince idari para cezası verilmesi gerektiği anlaşıldığından 20.000,00 (Yirmibin)YTL idari para cezası ile cezalandırılmasına

MİLLİ PARK GÖREVLİLERİ

OLAY BİR MİLLİ PARKTA GERÇEKLEŞİRSE

Kelebek kaçakçılığı olayı Milli Park alanında gerçekleşirse Çevre Kanunu dahil ilgili mevzuatın getirdiği yasaklara uyulmaması ve suç sayılan fiillerin işlenmesi Milli Parklarda görevli orman muhafaza memurları tarafından önlenir veya suç işlenmesi halinde gerekli kanuni işlem yapılır. (Milli Parklar Yönetmeliği m. 24)

Ayrıca unutulmamalıdır ki yabancıların korunan alanlara girmesi izne tabiidir. Yetkili kişi şüphelendiği durumda bu izni de sorgulama hakkına sahiptir.

ORMAN TEŞKİLATI

OLAY ORMANLIK BİR ALANDA GERÇEKLEŞİRSE

Ormanlık bir alanda kelebek toplandığından şüpheleniliyorsa orman teşkilatı mensupları özellikle de orman muhafaza memurları olay yerine gidip durumu gözlemlene ve tutanak tutmaktan sorumludur. İLÇOM durumdan haberdar edilmelidir.

Şahısların doğadan yasadışı veya izinsiz bir şekilde kelebek topladığının anlaşılması durumunda Orman Muhafaza Memurları tarafından tesbit tutanağı tutulmalı ve idari para cezasının kesilmesi için İl Çevre ve Orman Müdürlüğü bilgilendirilmelidir.

Ayrıca unutulmamalıdır ki yabancıların ormanlık alanlara girmesi izne tabiidir. Yetkili kişi şüphelendiği durumda bu izni de sorgulama hakkına sahiptir.

EMNİYET

Şüpheliler jandarma alanından çıkıp şehre girerlerse Emniyet teşkilatı olayın takibinden sorumludur. Emniyet yetkilileri Jandarmanın yukarıda belirtilen sorumluluklarına paralel sorumluluklar içinde hareket eder ve İLÇOM ile iletişim ve koordinasyon halinde çalışır. Kabahatin anlaşılması durumunda tutanak tutar ve İLÇOM'a iletir.

Zegris

(Fotoğraf: Onat Başbay)

GÜMRÜK BİRİMLERİ

Gümrüklere kelebek örneklerinin izinsiz kaçırılması ile ilgili bir ihbar geldiğinde, gümrük muhafaza memuru ilgili şahsı ve eşyalarını arama yetkisine sahiptir.

Eğer kişi, bilimsel araştırma amaçlı olarak topladığını söylese Çevre ve Orman Bakanlığı'na ait toplama ve yurtdışına çıkarma ile ilgili izinleri göstermek zorundadır. Eğer kişi ticarî amaçla yurtdışına çıkardığını söylese CITES izin belgesini göstermek zorundadır. Kişinin yanında ölü kelebekler bulunursa ve kişinin bu örneklerle ilgili herhangi bir izin belgesi yoksa kişi kelebek kaçakçısıdır.

Gümrükten çıkarılacak herhangi bir flora-fauna örneğinin CITES izin belgesi yoksa kaçakçılık söz konusudur. Kelebek örnekleri "mal" olarak çıkarılıyorsa gümrük beyannamesi ayrıca gerekir. Bu noktada tekrar hatırlanmalıdır ki her tür kelebeğin yurtdışına çıkarılması yasaktır. İzinsiz olarak bilimsel amaçlı yapılan çalışmalarla toplanmış örnekler için de bu geçerlidir. Geçerli CITES belgesi olmayan her türlü örneğe gümrükte el konmalı ve yasal işlem yapılmalıdır."

Böyle bir durumda gümrük memuru İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ile iletişime geçmeli ve cezanın uygulanması için işbirliği içinde çalışmalıdır.

Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün konu ile ilgili ihbar hattı mevcuttur. Kaçakçılıkla mücadele başlığı altında ihbar ve kara taşıt takip sistemi ile gerekli bilgiler iletilirse kaçakçıların etkin şekilde yakalanması sağlanabilir.

İNGİLİZCE VE TÜRKÇE KISA AÇIKLAMA

Under the Turkish Environment Law it is forbidden to collect specimens of any wild animals, including butterflies, anywhere in Turkey. Plant and animal species are also protected by International Conventions, including Bern and CITES.

There is a high monetary fine for those found collecting any plant or animal species in Turkey. Ignorance of the law is not accepted as a valid excuse.

As part of its normal work, the jandarma (the rural police) carries out regular checks. For your own safety, and to avoid unnecessary inconvenience, please inform the closest jandarma post of your plans before you go out.

According to National Parks Law and Forest Law, special permission is needed to enter any protected area (National Parks, Nature Parks, Nature Reserves and Wildlife Reserves) or forest area. Special permission is also required for taking photos or videos.

Before conducting scientific research in natural areas a research permit should be obtained from the Ministry of Environment and Forestry via the Turkish Consulate in your home country.

Türkiye'nin tüm doğal alanlarında herhangi bir amaçla kelebek ya da diğer yaban hayatı unsurlarını toplamak T.C. Çevre Kanunu'na göre yasaktır. Bitki ve hayvan türlerimiz uluslar arası sözleşmeler (CITES ve Bern) kapsamında korunmaktadır.

Türkiye'de doğadan bitki ya da hayvan toplamanın yüksek para cezası vardır. Bu Kanunu bilmemek hiçbir şekilde mazeret değildir.

Jandarma doğal alanlarda rutin koruma kontrolleri yapmaktadır. Kendi güvenliğiniz ve rahatınız için en yakın jandarma ofisini bilgilendiriniz.

Milli Parklar Kanunu ve Orman Kanunu'na göre Korunan alanlara (milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, Yaban Hayatı Geliştirme Sahası) ve ormanlara girmek ve fotoğraf, kamera vb. ile çekim yapmak izne tabiidir.

Doğada bilimsel araştırma yapmak için Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan bilimsel araştırma izni alınmalıdır.